Ч. 75 (11.416). Львів, пятниця 5. квітня 1929. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леїв, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

По святочній перерві.

Львів, 4. квітня 1929.

Перед латинським Великоднем в світі було богато напруження, богато зародків усяких меншої та більшої міри політ. сензацій. Великодні ферії перервали на кілька днів правильний, що так скажемо, розвиток подій. І нині ми свідками переходового застою, чи краще звільнення темпа політичної ріки, що все пливе бистро, аж занадто бистро, то знов поволи, аж за поволи. Широким руслом плила і ріка польського політичного життя перед святами. Здавалось, що вона достроювалась у свому бистрому ході до весняних гірських потоків, що загрожували катастрофальним виливом. Здавалось, що й ріка польської політики ось-ось виступить з берегів і залле, переходово залле декого, а може й просто затопить та зруйнує весь десятилітний дорібок деяких політичних і господарських польських чинників. Але й тут святочні ферії зробили зупинку.

Сойм розпущений, засідання Державного Трибуналу, що має судити б. міністра Чеховича, збереться аж у пятницю в посвяточному тижні, а уряд досі ще святкував. Не зїхались всі його члени з святочних ферій до своїх урядових кабінетів. Та прилюдна опінія, забувши в часі святочної передишки на всі насуваючіся й заповідані кріви, першого дня по святах знов собі на них пригадала. І в пресі читаємо вже, що протягом найближчих 24-годин рішиться дальша політична доля Бартеля, за 24 години покажеться: бути йому премієром, чи не бути. І хоч це питання буде рішене нібито аж за 24 години, то всеж та преса лянсує рівночасно з цією вже й вістку про те, що премієром стане знов марш. Пілсудський, а його заступником теперішній польський представник у Москві Патек. Станеться це, чи не станеться — не знати, але одно знати напевно, що по святах політична ситуація в Польщі далі така напружена як була перед святами. А є дані, за основі яких можна вносити, що стане ще більше напруженою

Видно це навіть зі святочних видань польської преси, що минулими літами з тої самої нагоди була далеко ріжнороднішою та цікавішою. Бо одна її частина, скажім: санаційна була переповнена бадьорістю та певністю, а друга, опозиційна до неї, була пронизана критикою, дарма що в деякій мірі звязаною, придушеною. Цього року всего того нема. І в санаційній і в опозиційній пресі помітна анемія, якесь вичерпання та втома.

Боєва минулого року „Епока", що так вихваляла правління санації, що так підтягала його на рівень недосяжности та незрівняности, що так гостро й безпощадно громила і розгромлювала партійництво і всіх опозиціонерів, що була пяна виборчою побідою та фактичною перевагою уряду над новим соймом, вдарила з нагоди цьогорічних свят в дуже банальний, а при тім незвичайно мінорний тон. „*За час* — пише вона — *довгих десяти літ ми так мало посунулися вперед на шляху надання змісту і ваги незалежній державі, що ті самі питання, які стали перед нами по повороті з державно-політичного небуття, стоять і нині, коли польська держава має вже свою традицію, богатий розвиток життя у всіх ділянках та признане становище на міжнародньому полі*".

А перед роком та сама „Епока" твердила, що тепер „на шляху надання змісту і ваги" незалежної Польщі робиться дуже і дуже богато, як ніколи досі. Щож це? Звідки така метаморфоза? — Це наслідки твердої дійсности, наслідки розчарування, що більше, наслідки цілковитого зломання патосу та меґальоманії тих, що не так давно ще бажали ломити життя та нагинати його до своїх хотінь. Тимчасом воно, тобто само життя, перегнуло і геть переломило санацію. Вона нині безрадійна.

Отже ріка польського політичного життя пливе в часі цьогорічних весняних розтопів неврегульованим коритом. На її плесі повно криги, що може спричинити повінь. Такої сили, що врегулювалаб корито тієї ріки, усунула кригу та опанувала вповні її води — нині в Польщі не видно.

Може тієї весни обійдеться ще без виливу, без повені. Може? Але нема сумніву, що повінь прийде, як не цеї весни, то слідуючої, як не на весну, то в осени. Як не за рік то за два. Бо корита і берегів політичної польської ріки, що розложилися надто вже широко, не врегулює і не опанує ні диктатура ні „соймовладство" ні навіть найкраща зміна устрою саме тому, що та ріка має занадто широке річище, то значить, що її береги задалекі та занадто богаті в непрохідні трясовини.

Заповіт маршала.

(Від нашого кореспондента.)

Париж, 27. березня 1929.

Від Редакції: Міркування Шан. Автора на українські теми, у звязку з „заповітом" Фоша, містимо на виключну його відповідальність.

IV.

Будує Фош свою останню патріотичну пораду і осторогу на тому пізнанні ґеополітичних і ґеостратеґічних фактів, чинників і конечностей в творенні, охороні й забезпечуванні державного буття, які названо „теорією природних границь". Теорія ця часто буває не в моді — закидають їй, що ось-то у столітті новітньої техніки, швидкої будівлі мостів і літаків т. зв. природні границі не мають, мовляв, значіння: через ріку бупім-то швидко легко кинути мости, а високі гори бупім-то легко перелетіти літаком. Легко кинути міст, ще й під огнем противника? — питається Фош — нехай! Але ще лекше і ще швидше вдертися в чужу країну, коли мостів не треба будувати ні гір перелітати, а вистане просто перевернути кордовні стовпи в чистому полі і полізти собі, наче в масло, у ворожу країну. Ні! — з притиском повторює переможець у світовій війні — найбільша траґедія Франції в тому, що вона втратила старинну й природну межу між Ґалією й Ґерманією, Рен, і що мусить латати цей недостаток заборолами — штучними і недостаточними.

V.

Розмірковуєте Фошевий заповіт! — не дивуйтеся, добрі люди! — ваша думка повертається до вашої Батьківщини. До великих, підставових проблем творення, істнування й забезпечування української держави тай будуччини української нації на земній поверхні і серед народів світа.

Та небезпечна, не-природна границя Франції супроти Німеччини, яка старому маршалови сон з очей зганяла, тягнеться всього на всього на просторі яких двох чи трьох сотень кільометрів, тай — гляньте самі на добру карту! — не така вона вже навіть позбавлена всіх природних перешкод. А границя України супроти Росії? Вона безприкладна в Европі і світі (канад.-американськими відносинами ще зайва річ журитись) і своєю довгістю і своєю майже повною без-природністю. Широким луком околює Україну російський кордон і ніяким частоколом не сила загородити всі шляхи російському походови на Україну. Правда! Те саме й навпаки: український наїзд міг би таксамо легко, наче в масло покотитися в глибину Московщини — готовив-же його був старий Богдан аж двічи. Раз, коли перед 1653—4 рр. Москва хиталася і не хотіла вязатися з Україною проти Польщі, а другий раз, коротко перед смертю, коли Богдан бачив, що Москва не додержувала союзних зобовязань ні супроти Польщі ні перед Україною. Таке — хто зна? — може ще повторитися.

Не місце тут і не час сьогодні далі входити в розбір важкої й складної проблеми українських кордонів, яке накидає — врештою в парі з проблемою перелюднення й кольоній — особливий, специфічний характер українським і російським взаєминам в Европі і Азії. Ми тільки пригадуємо, що проблема ця істнує, і то не як другорядна, а як першорядна, підставова. Струс, кажуть, розважує проблеми й труднощі впихаючи голову в пісок: на українській землі роблять таксамісінько ті уряди, ті діячі, які не бачать в українській справі нічого іншого, як тільки літературу і Мистецтво (з великим М), а на всі поважні завдання української ґеополітики і ґеостратеґії знають тільки одну відповідь: „шапками закриємо!"

Чи позволить тут Шановна Редакція сказати слово pro domo? Щось вісім років тому ваш співробітник кинув був на папір зміст брошури, яка — чому не признатися? — особливої слави йому не принесла. Сам він нині вже з деякими своїми тодішніми висновками не міг би погодитися. Зосібна він уважає сьогодні абсолютною помилкою думати, що Україна (очевидно соборна, в повноті своїх сил Україна) могла би вдоволитися у взаєминах з Росією яким-небудь іншим, нижчим становищем, ніж становищем вповні самостійної, назверх і в середині держави, звязаної з Росією тільки військовою конвенцією і політичним союзом міждержавного права для взаїмної забезпеки кордонів в Европі і для кондомінії в Азії. Але не в цьому нині річ.

Нині хотілиб ми, за ласкавою згодою Редакції, пригадати, що в змісті тієї малославної брошури розмірно богато місця і ваги було присвячено питанню стратеґічних і природних кордонів між Україною і Росією. Полемік і лайок стріло брошуру чимало, одначе ні один з противників навіть не спробував повалити нашкіцовані там тези теорії границь України.

Мало того! Маємо враження, що ні один з полемістів навіть не підозрівав справжньої ваги тих тез і тієї теорії.

Заповіт пок. маршала позволив нам пригадати цікавим цю обставину.

В. Панейко.

Чи вічний мир є утопією?

І. Земна куля і цивілізація.

У французькому журналі „Меркюр де Франс", у книжці з 15-го березня, находимо статтю з приводу пакту Кельоґа пера Ш. Л. Жюліо, яку передаємо в перекладі.

Ратифікація пакту Кельоґа ставить ще раз питання, яким людство цікавилося з давніх давень: чи вічний мир є справді утопією? Чи не прийде колись день, коли людство дійшовши до високого ступня цивілізації зможе на віки почувати себе забезпеченим перед маревом воєн?

Таке питання — це одна з проблем, на тему якої фільософи у ріжних століттях написали чимало. Не маємо тут наміру вичерпати його або давати остаточну розвязку. Хочемо тільки пригадати погляди одного великого мислителя, що помер на початку цього віку, а написав на цю тему мало відомі сторінки у своїй „Економічній психольоґії" у 1902 р. Ґабрієль Тард, професор у „Колеж де Франс", погоджувався з А. Контом у погляді на еволюцію людства як на одну цілість, віруючи, що цивілізація врешті вийде переможницею після ріжних підскоків і пошириться по всьому світі. Щодо цієї точки мало є нині сумнівів.

Цивілізація підлягає також загальному законові „наслідувального проміновання", себто закону, що кожна ідея, яка виявить себе правдивою і корисною поширюється у певного рода ґеометричнім степенуванні і може, льоґічно, стати загально-людською. Можна передбачити, каже Тард, що таким робом „між ріжними родами цивілізації, з яких кожна хоче поширюватись безконечно, одна бере верх над іншими і втягаючи в себе інші, підчиняючи їх і витончуючи, стає всесвітньою".

Яка форма цивілізації буде у перевазі? Автор не дає на це відповіди, тільки подає здогади, в який спосіб остаточно може дійти до зединення цивілізацій. Чималу ролю грає тут ґеографічний чинник, а головно вплив, який завдячуємо фактові, що земля є округла.

Якби земля була плоска, тоді проблема наслідування і невпинний розвиток виглядали би інакше. Тоді істнувалиб окраїнні держави, яких „проміновання" одної культури, що злохочує до їх наслідування, було би можливе лише в однім напрямку, зате „центральні" держави мали би той привілей, що могли би поширювати свій вплив в усіх напрямках. Тому смуга держав у середині землі була би тою, яка служила би за зразок усім іншим і переважувала би своєю соціяль-

чою формою над усіма іншими. Зріст шляхів комунікації ще підсилював би цю гегемонію, тому, що всі шляхи збігались би в такім осередку, мов сітка павука. Такий географічний уклад змішнив би деспотизм; єдність світа була би можлива тільки у формі імперії. Римське царство було збудоване на омані, що земля — плоска і, правду кажучи, вона була тоді плоскою на тій малій частині планети, що існувала для старовини, як „відомий світ".

Одначе земля є округла; ніодин її пункт не є центральний. Отже ніодна держава не має природної переваги, завдяки свому положенню. Автор цієї концепції робить висновок, що округлість землі сприяє зединенню світа у федеративній формі. Це не виключає, що можливе є тимчасове володіння одної держави. Одначе кожна така спроба находить наслідувачів у поневолених народів; великі столиці, що попадають в ярмо, також відчувають потребу поширювання своєї експанзії, спочатку економічно, пізніше політично, таксамо, як Византія та Олександрія мріяли про суперництво з Римом, а мрія їх розбилась тільки тому, що вони могли розвиватись лише в тім самім напрямку, що Рим, бо з другого боку був уже „кінець землі", бодай кінець цивілізованого світа.

Але в нинішній добі стан зовсім інакший. Якщо світова війна була би дала гегемонію Берлінові, ніщо не могло було стримати інші столиці від експанзії в усіх напрямках, а тимсамим здобувати багацтва та владу.

Тому Тард бачив можливість постійної єдности та тривкого миру в майбутности тільки завдяки федерації кількох велитенських націй.

„Тому, що земля є округла — каже Тард — похід цивілізації в якомунебудь напрямку, врешті мусить скінчитись тим, що вертається на своє старе місце. Якби земля була плоска, цивілізація, поступаючи вперед, мусіла би віддалюватись постепенно, не вертаючись до місця виходу і не було би сили, щоби її завернути до її джерел". Іншими словами плоскість землі вела би до зростаючої нерівности між державами і людьми, а тимсамим до частих конфліктів, підбоїв і анексій, які ніколи не могли би утворити остаточного центра впливів, завдяки засобам комунікації. Завойовницька держава могла би завоювати інші тільки тоді, коли би невпинно зміняла місце свого правління і наслідком цього тратила би в одному місці те, що виграла би в другому.

„Таким робом — каже Тард — ніколи не можна би означити межі, на якій кінчились би війни і думка про остаточний мир, усесвітній, виглядала би на утопію. Бо хоч як поширювалась би держава, завсіди мала би привід до непорозумінь... Зате на нашій кулистій землі, що врешті не є занадто великою для наших засобів комунікації, можна без мрій бачити кінець воєн і уявити собі мент, коли одна і та сама цивілізація, що може невпинно змінятись і ділитись на ріжні національности, але союзні та солідарні між собою, буде правити земним гльобом".

Анґлія.

Велитенська надвишка в англійському державному бюджеті.

В Льондоні опубліковано біланс державного скарбу за минулий рік, який скінчився 31. березня. На основі даних цього білянсу звичайні приходи виносили около 785 міл. фунтів штерлінгів а видатки, вчисляючи сюди також суму в 57.5 міл. фунтів на умореиня довгу, виносили коло 739,7 міл. фунтів штерлінгів, так, що надвишка доходів виносить коло 18,4 міліонів фунтів штерлінґів. Надвишки цього року й надвишки минулого фінансового року в сумі 4,3 міліонів будуть ужиті на облекшення місцевих податків. Загальна сума приходів англійського державного бюджету, включно доходи від почти та шляхів, виносила 836,4 міл. фунт. шт., а всі видатки, включаючи також автономні видатки місцевих органів самоуправи, виносили 818 міліонів ф. шт. Ґазети ліберальної партії та робітничі мусять признати, що секретар скарбу Черчіль мав щастя зі своїм бюджетом. Цей бюджет передбачував надвишку лише 7.7 міл. ф. шт. Гадають, що в найближчому бюджетовому році Черчіль осягне 20 міліонів надвишки, і що тоді уряд поробить податкові знижки, а це збільшить виборчі шанси консерватистів.

Повстання в Персії.

Перському шахові Пехлеві загрожує доля афґаністанського еміра Аманули. В окрузі Урмії проти нього повстали Курди. Покищо ще невідомо, які розміри має це повстання, бо всякий звязок з цею областю страчений. До Сутбулагу, одного з головних міст перського Курдистану, уряд вислав своє військо. На чолі повстання стоять мулли, незадоволені з европейських реформ шаха. Ходять чутки, що повстанці захопили місто Тавриз і забили ґубернатора та начальника місцевої залоги. Одначе покищо нема офіціяльного потвердження цих чуток. Повстання викликав наказ шаха негайно завести в усій Персії постанову меджіліса (перського парляменту), яка наказує всім персам носити замість дотеперішньої національної одежі европейську. Виняток зроблено лише для духовних осіб, студентів-богословів та вищих судових урядників. Замісць традиційних чалм та смушевих шапок перси мусіли би носити плоскі шапки з сукна з дашком.

По широкому світі.

Анґлійські ліберали почали вже виборчу кампанію вічем у найбільшій салі Льондону, де Льойд Джордж у великій промові доказував, що істнує практичний плян, який у силі розвязати проблему безробіття.

Голова еспанської Академії Наук звернувся зі заявою до диктатора Прімо де Рівери, що зачинення університетів спричиняє великі шкоди студіюючій молоді і тому Академія домагається, щоби видані розпорядки злагіднити.

Провідник індійських мусулман д-р Барк, що приїхав у гостину до Палестини заявив, що два міліони мусулман в Індії. Афґаністані і Белюджистані вважають себе жидами і зберігають жидівську релігію.

На господарські теми.

Боротьба за галицькі безроги.

Минулого тижня був Відень заабсорбований полією, яку назвали злі язики „свинською війною", а одноголинний страйк різницьких підприємців і робітників на знак протесту проти невідсвіювання австрійсько-польських торговельних трактатів в справі імпорту безрог, вже дістав назву субвенціонованого страйку.

Відень, той найбільший консумент у середній Европі, не має чомусь щастя до цього товару. Пригадуємо, що ще перед 1914 роком малощо не прийшло до війни між Австрією і Сербією за замкнення довозу сербських безріг до Відня, та що наші галицькі безроги за уступство їм першенства на віденський ринок здобули для наших господарських установ субвенції, які дали їм можність поважного розвитку. Пригадуємо і те, що коли торговельні трактати між бундючною Австрією і Сербією спричиняли щораз дальші непорозуміння на всіх ділянках, так що вкінці прийшло до вибуху війни і розвалу Австрії, то в сербських трактатах поважну ролю займав все експорт безрог. І нині йде у Відні та сама журба за їх довіз, лиш у зміненому виді, бо вже не у певному себе ситому Відні, але у покірному, голодному. Саме тепер назрів конфлікт між Віднем і Польщею.

Кожночасна польська влада, зміняючи попередні торг. трактати зі сусідніми державами на свій лад доводить часто до того, що кожна сусідка за те відплачується по своюму, а вислід такий, що ціни наших хліборобських експортових продуктів скачуть що хвилі раз вгору то знов у долину. Це й причина, що ніхто непевний, коли він на експорті заробить, а коли втратить. І тому ризико відбивається на продуцентах. Ось напр. у мин. році чехи не приняли одного разу цілого поїзду галицьких свиней, бо, мовляв, вони хворі, а на другий день вияснилася ця недуга тим, що Польща не хоче приймати умовлених чеських виробів. По довгих пертрактаціях безроги виздоровіли, але експортери потратили. Ось такі обставини є причиною, що не оплачується нині нашому господареві годувати безроги, мимо того, що Прага й Відень їх потребують.

З Віднем вийшло цього року таке: В січні і в половині лютого упав зовсім у ціні наш товар в експорті ізза сніговій, тому в лютім і березні кинено до Відня такі маси того товару і так дешево, що це підкопало ціну безрог австрійських хліборобів. У нас вже увійшло в моду, що на товар, на якому можна хочби хвилево заробити, находяться зараз опікуни. Таким стався у даному випадку Синдикат експортерів у Варшаві, що дякуючи підтримці уряду, захопив право експорту на цілу Польщу. А платячи найнижчі ціни в краю, хоче їх диктувати за границею. Коли австрійські обшарники побачили в тім загрозу для себе, вони натиснули на уряд, щоби не допустив транспортів з Польщі. Не спротивилися тому й віденські промисловці, бо, мовляв, Польща перестає бути реальним відборцем австрійських виробів. Таким чином повстала небезпека стримання всяких довозів до Відня з Галичини. Щоби рятувати ситуацію, почалися інтервенції польського

ВОЛОДИМИР БІРЧАК.

БЕЗЖУРНІ ДНІ. 25)

Оповідання.

(Продовження.)

— Закохуєшся в кожній, котру тільки стрінеш, до кожного фартушка виписуєш вірші, а потім кидаєш і знов до нового фартушка. Це страшне! Це знає цілий світ! Товариші... Моя мати не знала вас обох. А вчора зараз по сніданню довідалася про все, довідалася, що Грицько залюблюється дуже швидко в дівчатах і їх кидає і лише вірші і друкує... Моя мама... Слово чести... Товариші, вибачте мені, та я не можу... Товариші, я не — можу...

— Що не можеш? — спитав Стецько.

— Товариші! Моя мама дуже релігійна, плекає родинні почуття, дбає за честь дому, вона є взором моральности й порядку на всю околицю. Моя мама не в силі пережити... дома дві дівчини — скандал може бути...! Умре — казала, — коли під її стріхою буде такий, як Грицько!

— Ну, ну? — питав Грицько дальше.

— Товариші, не гнівайтеся, та я не винен. Мені ніяково, я не мав відваги сказати вам того всього. Я вивіз вас, думав залишити, ну, товариші, ви самі винні, ви не догадалися... А нині — я не можу! Бийте мене, робіть зі мною, що хочете, та я не можу! Родинні почування матери, її глибока релігійність... не можу далі вас везти! Товариші, прошу вас по доброму: злазіть з воза і йдіть собі, куди хочете.

— Ти здурів? — спитав Грицько.

— Ні, ні, я цілком поважно, серіозно. Прошу вас по доброму, злазіть мені з воза.

— О, ні, ти цілком здурів! — відповів Грицько. — В голові тобі потьмилося, що й сам не знаєш, що верзеш. Скинути нас тут серед поля в темній ночі? Їй Богу, ти здурів! Миколо! — крикнув Грицько до візника. — Їдемо далі!

— Миколо, гов! — кричав знов Роман і просив Грицька та Стецька:

— Мама умре... злазіть... До того учителька... моя доля — довідається, з ким я пристаю.

— Не умре — відповів Грицько. — Миколо, їдь далі!

Стецько мовчав іще, бо ціла та справа була йому і смішна і дурна, дуже дурна. Не говорив нічого, бо й по правді не знав, як поставитися до цієї справи. Все те само по собі ні добре, ані зле, все залежить від того, як ми поставимося до справи. В першій хвилі і він хотів лаяти Романа за те, що він дурень, грав з ними комедію і возив їх по священиках й аж тепер скидає їх на полі серед ночи. Отже найперше хотів Стецько вилаяти Романа, але потім прийшла йому простіша думка. На лаяння і сварку був ще час, а найперше треба було дійти, хто це наговорив на них обидвох такі красні річи. Стецько спитав:

— Хто це наговорив твоїй мамі, Романе?

— Ніхто, ну, ніхто... — відповів Роман.

— Е, так не викрутишся, брате. То не йде, кажи!

— Не можу, це таємниця, я дав слово чести... — боронився Роман.

— А щоб ти луснув із своїм словом чести! Ми твої товариші, до того гості у твойому домі. В твойому домі нас очорнено, а ти й не хочеш дати нам нагоди оправдатися?!

— Що ти з дурнем завів таку розмову? — перебив Грицько. — От ліпше зіприся на мене і спи. Адже ж це неможливе, щоб він нас ось тут скинув. Тяжкий дурень! В ночі серед поля скидає запрошених гостей!

— Ну, нехай страчу, вже скажу — промовив Роман, — тільки дайте слово чести, що нікому не скажете, не зрадите, що це я сказав.

І він нахилився знов до них обидвох і став розказувати. В їх селі була молода сотрудникова. Грицько закохався в ній, як ще була панною, писав палкі любовні вірші. З початку вона його не хотіла, колиж розчиталася в його віршах, полюбила його щиро, та він її кинув. Вона плакала, хотіла йти в монастир, але кінець кінців його позабула. А тут він пише знов до неї вірші і знов розкохує її і знов кидає! Які душевні муки вона пережила! Які терпіння вона перейшла, невинна, бідна!

— Це все ти, Грицьку, наробив! — кінчив Роман. — А ось тепер вона в нашому селі, жінкою молодого сотрудника. Що-дня приходить до нас. Вчора рано зайшла до нас і все розказала мамі. Розплакалася, розказуючи, розплакалася й мама. Закликала мене мама, зробила мені авантюру й наказала, щоб я вас обох зараз вивіз. Я і вивіз вас. Вона й учительці розкаже. Ну, злазіть, я далі не везу!

(Продовження буде.)

посла Балера у австр. премієра Зайпеля, виїхала до Відня делегація експортерів, до боротьби з аграрниками станули робітничі круги! Почалася гра у „свинську" політику, що заворушила австр. партіями, вкінець вибух і загальний „субвенціонований" страйк. Але що й аграрники не спочивали, а австрійський уряд найшовся між молотом і ковалом, то ствердили, що транспорти не відповідають приписам, що мясо надпсуте, тому й не впустили вагонів. Зголом, по довгих торгах політиків, мясо поправилося і переїхало через границю до Відня, побідниками вийшли польські експортери.

Здавалося би, що разом з ними вийшов побідником і наш продуцент хлібороб, так як колись в боротьбі зі сербськими експортерами, в наслідок чого повстав тоді наш кооперативний „Союз для збуту худоби" і став поважним регулятором цін як у краю так і на торгах Відня та Праги. Нині не те. Нині все сконцентроване в руках загаданого синдикату експортерів у Варшаві, які зовсім не мають на меті добра продуцентів-хліборобів. Не має тут досі голосу хліборобська кооперативна організація, не поміг нічого і спротив хліборобських послів проти такої поведінки синдикату.

Кажуть, що це всеж таки удасться переломити. Але „переломлювати" будуть здається аж тоді, коли знов вийдуть якісь непорозуміння між правительствами і експорти знов будуть утруднені, щоби був наглядний доказ, немов то продуценти нездатні до кооперативного експорту, та що знов треба віддати цю справу експортерам купцям і їх агентам. Таким чином монополь знов остане в руках синдикату

М. Творидло.

Перспективи зовнішньої торговлі СРСР.

Московський кореспондент „Берлінського Таґеблятту" публікує великий допис про зовнішню торговлю СРСР. На його думку, політика Комісаріяту Закордонної Торговлі скінчилася нещасливо. Вивіз із СРСР систематично зменшується. В 1927—28 р. вивіз через европейську границю виносив 678 міл. червінців, а в 1927/8 — 633 міл. Але й цей зменшений вивіз відбивається з великою шкодою для внутрішнього ринку. В Радянському Союзі не бракує будівельних матеріялів, а тимчасом усіма способами форсується вивіз лісу, цементу, цегли. Стараються збільшити вивіз вовни, хоч її брак болючо відчувається на власному ринку. Те саме є з кальошами та цілим рядом інших артикулів.

Вісти з краю.

Нарада „Сільського Господаря" в Бурштині.

Дня 26. березня 1929 р. відбулася в Бурштині нарада „Сільського Господаря", що мала за завдання обговорити докладно всі потреби сільського господарства Бурштинщини та поглубити працю „Сільського Господаря" в тамошній околиці. Нарадою проводив о. Хабурський, голова філії „Сільського Господаря" в Рогатині та інж. Віктор Вавуловський, повітовий агроном. На вступі наради виголосили делегати „Сільського Господаря" у Львові реферати, а саме: інж. Евген Храпливий — про працю і завдання „Сільського Господаря", та інж. Гриць Герасимович — про меліорації, комасації, самоврядні справи й організації жінок в „Сільському Господарі". По рефератах виявилась жива дискусія над всіми болячками сіл Бурштинщини, а в її вислідi винесено такі постанови: Господарська нарада „Сільського Господаря" в Бурштині: 1) Взиває місцеве громадянство, а зокрема хліборобів Бурштинщини оживити філію „Сільського Господаря" в Бурштині, яка є конечною для піднесення господарки хліборобів та оборони їх хліборобських прав; 2) Рішає, що в Бурштині є необхідний агроном, який вчив би новітньої господарки і переводив організацію кружків „Сільського Господаря"; 3) Взиває всі села Бурштинщини, щоби сейчас приступили до закладання у себе кружків „Сільського Господаря", бо тільки вони станують підставою відродження українського хліборобства; 4) Взиває всі села Бурштинщини, щоби переводили у себе комасації ґрунтів та меліорацію (поправу) піль і сіножатей, а технічну роботу щоби передавали виключно Технічному Бюрови „Сільського Господаря" у Львові; 5) Взиває всі громадські ради Бурштинщини, щоби приступили сейчас до поправи громадських пасовиськ та перевели це через Технічне Бюро „Сільського Господаря".

В нараді, яка мала наскрізь діловий характер, взяло участь около 400 селян, в тому около 60 господинь. Ця нарада дасть певну підставу до розбудження нового життя на селах Бурштинщини.

Добра льокація грошей.

Що кажуть міліонери про читання книжок

Міліонери переважно признають, що вони за молодих своїх літ богато читали і що читанню книжок вони мають богато завдячувати. Цим пояснюється, що міліонери протягом усього свого життя шанують книжки й іншим радять з них пильно користати.

Король нафти Рокфелер каже: „Ціле своє життя, від тоді, коли я в народній школі в Освего навчився читати, став я ненаситним читачем; ця звичка давала мені не тільки велике задоволення, яке я колинебудь мав, але також богато причинилися до того успіху, що я його осягнув". Рокфелер уважає пильне читання книжок за найкращу вправу для духа, за найбільш відповідний спосіб для розумового розвитку. Він має свою власну бібліотеку, в якій охоче пересиджує за читанням книжок.

Король діямантів Сесіль Родс оповідав одного разу: „Коли я був ще малим хлопцем, було моє захоплення читанням книжок просто хоробливим; кожну вільну хвилину часу використовував я для того, щоб читати. Я читав усе, що попадало мені під руки і мушу сказати, що ця звичка, яку по цей день затримав, при деякій страті часу всеж таки мала величезну користь для мене".

Містер Шборі, архиміліонер, був також пристрасним читачем. „Коли я був молодим, оповідав він якось, мій вуйко, що протягом 50 літ склав собі маєток, вартий яких 50 тисяч долярів, дуже гримав на мене за те, що я, замісць ощаджувати, видавав щедро гроші на купно книжок та журналів. Вуйко думав, що я не мав би жадної користи з самої ощадности, поки я не поповнив і не поширив свої знання, не розвинувся умово. І через читання книжок, яке вважав мій вуйко за марнотратство, осягнув я те, що мій маєток скоро став вартий стільки в фунтах, як маєток мого вуйка був вартий в шілінґах" (один фунт — 20 шілінґів).

Сейдж, якого маєток оцінюють на 50 міліонів долярів, приписує книжкам велику частину свого успіху. Змагання до грошей, каже він, ніколи не здержувало мене від того, щоб я якийсь час не присвячував читанню книжок. Навіть і в найбільш горячий перший період моєї діяльности знаходив я чи то ввечері, чи вранці, коли всі ще спали твердим сном, час на лектуру, яка все дає тисячкратні плоди. Моя лектура не була систематична і я мало запамятав собі з того, що я прочитав, але ця лектура дала мені дуже богато, бо через неї виробив я свою силу думання більш рухливою і навчився нею добре кермувати".

Подібно говорив і король універсальних крамниць Джон Ванамейкер. „Перше, казав він, уважалось читання книжок для кожного бізнесмена за шкідливе марнування часу, тому моє замилування до читання викликало майже загальний осуд та кпини. Але я, не зважаючи на кпини, ціле своє життя прочитував усе, що попадало мені під руки і коли навіть у цій лектурі було богато безвартного, то таки й у ній знаходив я щось, що бувало мені корисним, що йшло по лінії моїх купецьких інтересів. Коли я тепер побачу де молодого хлопця, що видає заощаджений гріш на книжки та добрі журнали, то я все собі думаю, що цей гріш добре приміщається, що цей хлопець доробиться маєтку".

Знаний меценат Карнеґі видав уже богато міліонів долярів на публичні бібліотеки. Він сам за молоду обмежував свої видатки тільки до необхідного, витрачуючи зате на книжки все, що мав. Тому тепер він уважає за свій обовязок принайменше улекшити другим користування книжками.

Морґан, відомий власник банку, в якому богато держав у скруті позичало великі суми, каже: „Вартість лектури ніколи не може бути переоцінена. Кожна людина, яка хоче свій маєток зробити здатним для якогось великого й вартного змагання, мусить читати. Для мене книжки просто не до оцінення. Я ніколи не стрічав такого, хто, заробивши богато грошей і ставши тому маєтним, не став би одночасно приятелем книжки". Морґан тому не відтягався від того, щоб закласти спеціяльну публичну бібліотеку, до якої придбав такі книжки, які через високу ціну не кожному були приступними.

Австралійський міліонер Іви Тайсон, що вважався за неосвіченого, незадовго до своєї смерти відкрив секрет свого богацтва, яким було читання книжок та журналів. „Вони — звірився він — були колискою мого щастя. Вони подавали мені думки та пляни, вони помагали мені в боротьбі за успіх, як вірні помічники стояли вони мені при боці".

Також Альфред Круп, той самий, що поклав основу славних Крупових фабрик, належав до пильних читачів книжки. Ще й тепер в Ессені (центрі Крупових підприємств), у фабричній бібліотеці можна побачити книжки з примітками, зробленими твердою рукою Альфреда Крупа. Його син і наслідник, Фрідріх Альфред Круп, був перший, що завів у Німеччині велику бібліотеку-читальню для робітників і службовиків.

Цікаво булоб додати до цього й голос наших міліонерів про значіння для них лектури, та за відсутністю прикладів для цього зазначимо, що були й серед нас добре заможні люди (от як знані меценати Симиренко та Чикаленко), які не жалували грошей на наші національно культурні справи і наражуючись на переслідування чужих можновладців на Україні, підтримували всіма силами українське друковане слово.

Культ поляглих.

Звідомлення з діяльности Т-ва Охорони Воєнних Могил у Львові.

В дні 31. м. м. відбулися II. Загальні Збори Т-ва Охорони Воєнних Могил у Львові, на яких предложено звідомлення з діяльности Т-ва за час від установчих його Зборів (2. травня 1927) до 31. березня 1929 р. Вибираємо з того звідомлення те, що може цікавити ширший загал.

Головна Рада Т-ва, виконуючи працю централі, займалася не тільки реалізацією статутових завдань, як централя, але вела також пропаґандистичну акцію в напрямі поглиблення в нашій суспільности культу поляглих. Зокрема поведено широку акцію в цілому краю за основуванням філій Т-ва. Ініціятива Т-ва увінчалася поважним успіхом, філії ТОВМ основувалися одна по другій і нині є їх уже 21 у таких місцевостях: Львів, Перемишль, Бережани, Чортків, Тернопіль, Калуш, Яворів, Жовква, Рогатин, Підгайці, Ходорів, Бучач, Рава Руська, Кути ад Золочів, Станиславів, Комарно, Стрий, Краків, Теребовля, Зборів, Базар пов. Чортків. Позатим в кільканацятьох місцевостях завязалися комітети, які ще не уконституувалися в статутове товариство-філію (статути вислано їм давно!), а якщо деякі з них може й уконституувалися, то не прислали про це ніякого звіту. Це такі місцевости: Золочів, Збараж, Нове Село, Скалат, Старий Самбір, Сколе, Надвірна, Радехів, Перемишляни, Броди, Іспас ад Коломия, Лисівка ад Богородчани, Семиківці і 3 місцевости на Волині. Разом 16. Ці всі місцевости, а також ті більші наші міста, де досі нема філій ТОВМ, повинні негайно приступити до основування філії ТОВМ.

Для поінформування ширшого загалу про завдання Т-ва і для поширення культу поляглих взагалі скликала Гол. Рада на день 25. грудня 1927 р. зїзд делеґатів філій з цілого краю, що був обісланий доволі численно. На тому зїзді виголошено два реферати й ухвалено цілу низку резолюцій про практичну роботу на місцях. Резолюції розіслано всім філіям і подано до відома громадянства шляхом преси.

Про працю в Т-ві і її напрям інформовано суспільність при помочі комунікатів у пресі, яких видано 16, з того 3 до спілки з УКТОНІ. В тих комунікатах взивано теж до закладання філій, до пропаганди за масовим членством і членством-опікунством, до реєстрації воєнних могил і їх упорядкування, до плекання культу Незнаного Стрільця і т. д., а позатим подавано в них суспільности всякі інші поради й інформації, звязані з діяльністю Т-ва. Окремо видано богато ілюстровану брошуру „Культ Поляглих" д-ра Івана Німчука і кілька тисяч наліпок-летючок п. з. „Памятка з Зелених Свят" помислу й виконання проф. Петра Холодного, а також до 40.000 ріжних відозв-летючок, розісланих з нашими часописами. Позатим вислано понад 2.000 ріжних письм та обіжників.

Плекання культу поляглих відбувалося з ініціятиви Гол. Ради також при помочі поминальних богослужень, анкет і Зеленосвяточних обходів у Львові та в краю, з яких деякі були дуже величаві. З цією метою влаштовувано й відповідні прогульки на українські побоєвища, прим. на гору Маківку, Ключ, Лисоню, до Увся і т. д.

В міру спроможности висилано на поодинокі свята згл. для пропаганди ідей Т-ва делеґатів централі: д-ра Німчука до Станиславова, сен. Галущинського до Тернополя, ред. Л. Лепкого до Бережан і на могилу в Увсю, Л. Огоновського до Семиковець. На зборах деяких філій були теж делегати Т-ва.

Щоб добути деякі полекші, згл. інформації при практичному переводженні в життя наших завдань у Львові і в краю, президія Т-ва відбувала кілька разів конференції з представниками „Польського Т-ва Охорони Могил Героїв", а також з референтом Відділу Гробівництва при Львівськім Воєвідстві інж. Балтром, якому передавала ріжні домагання.

Щодо памятників, пам. таблиць і сипання могил у честь поляглих, то Гол. Рада подавала своєчасно дуже точні інформації про ці справи в пресі. Незалежно від того звернулася Гол. Рада до Українського Технічного Т-ва з проханням

щоб його члени-фахівці виробили кільканацять зразків памятників для полеглих, що булиб приложі для наших обставин. Такі проекти дістанемо вже в найближчих днях і кращі з них будуть подані для перегляду в наших ілюстрованих часописах з метою влекшити філіям ТОВМ працю в цьому напрямі на місцях. Який живий відгук найшла ця справа в нашому громадянстві, видно найкраще з того, що Гол. Рада дістала ок. 40 запитів з тих місцевостей, які забираються до ставлення воєнних памятників. Розуміється, всі ті справи полагоджено, але на отсьому місці слід зазначити, що саме справа ставлення воєнних памятників натрапляє у нас в деяких сторонах краю згл. воєвідствах на дуже поважні трудноші, переважно натури формальної.

Щодо діяльности Т-ва у Львові, то тут упорядковано всі могили українських полеглих на Личаківському і Янівському цвинтарі (на першому 118, на другому 761). На Личаківському цвинтарі поставлено вже на всіх могилах бетонові хрести форми старих запорожських хрестів, що їх виконано на основі проекту П. Холодного і Л. Лепкого. Ці хрести затверджені дотичною владою. З весною дістануть такіж хрести всі могили на нашім цвинтарі на Янівськім, повне упорядкування якого дасть ще Т-ву богато роботи.

Окремо слід зазначити, що заходом і коштом ТОВМ перенесено тлінні останки бл. п. держ. секретаря Вітовського і чет. Чучмана з провізоричної каплиці до спільної могили в Берліні, яку упорядковано і на якій поставлено скромний памятник. На цю справу вислано 200 долярів, а крім цеї квоти треба буде рік-річно платити якусь суму на консервацію цеї могили, бо берлінська громада не в силі спромогтися на це сама.

Гол. Рада придбала разом зі своєю львівською філією 507 звичайних членів і рівно 500 членів-опікунів з цілого краю, які перебрали опікунство над 600 могилами. Філії Т-ва придбали всього 651 звич. членів (ті, що прислали звіт, разом 14). Отже всіх зареєстрованих звичайних членів є 1.158. Члени звичайні платили титулом річної вкладки 1 зол., члени-опікуни одноразово 15 зол. Тільки члени-опікуни, придбані станиславівською філією в поважному числі 99 осіб, платили по 35 зол. на упорядкування могил у Станиславові. Найбільше опікунств над могилами полеглих перебрало американське Обєднання, що прислало на ту ціль 75 ам. долярів. У новому звітовому році мусить повести і централя і філії ТОВМ інтенсивну акцію за приєднанням Т-ву якнайбільшого числа звичайних членів, бо дотеперішнє число смішно мале.

Спеціяльним своїм завданням уважала Гол. Рада перевести реєстрацію українських воєнних могил. Після нелегкої праці відписано у військовім душпастирськім уряді при міському корпусі у Львові всі метрики українських жертв польсько-української війни, що зареєстровані в тих книгах. У висліді цеї праці зареєстровано 2.237 українських вояків і цивільних громадян, які впали жертвою польсько-української війни. Ці жертви похоронені не тільки у Львові, але й на ріжних побоєвищах і цвинтарях у краю (військових і загальних). Крім того в Т-ві є спис померших членів УГА в Чехословаччині, що обіймає кругло 200 імен (спис цей неповний). Коли взяти під увагу зареєстроване вже в жалібних книгах число членів УГА, погибших на Великій Україні і померших в польських таборах (1.933 стрільців і старшин), то Гол. Рада має разом 4.370 зареєстрованих жертв польсько-української війни. З того припадає на самих старшин 536. Філії ТОВМ зареєстрували в крузі свого ділання 763 могили, а крім того деякі з них опікуються могилами масовими і цілими воєнними цвинтарями (Перемишль — Пикуличі, Краків).

При кінці ще кілька слів про діяльність філій Т-ва. З 21 істнуючих філій прислало звідомлення з діяльности тільки 14 філій. Не зважаючи на пригадки й урґенси, не сповнили свого обовязку філії у Львові, Тернополі, Бережанах, Раві Руській і три щойно недавно основані філії (Зборів, Кути ад Золочів і Базар, пов. Чортків), що не мали ще чим виказатися. З присланих звідомлень філій виходить, що їх діяльність на загал скромна. До найдіяльніших належали: Станиславів, Чортків, Рогатин, Краків і — Тернопіль. Особливо діяльна була філія в Станиславові, що упорядкувала зразково 167 воєнних могил, оцементувавши кожну могилу зокрема й поставивши на кожній цементовий хрест та поробивши шутровані проходи поміж ними. Крім того ця філія перевела ексгумацію тлінних останків Українських Січових Стрільців, що впали в бою 15. червня 1915 року на полях села Сілець. Ексгумованих вложено в одній спільній могилі при шляху зі Станиславова до Галича. Площу під спільну могилу подарував господар Сільця Петро Сеньків. З інших філій назвемо чортківську і комарнянську, що здвигнули у себе памятники полеглим, бучацьку і яворівську, що займалися уфундуванням пропамятних таблиць у честь полеглих по церквах, і тернопільську, що упорядкувала українські могили на цвинтарі й обгородила його зал.-бетоновою огорожею та перевела ексгумацію стр. Гринькова і полк. Бриковича.

Отсе найважніші дані зі звіту Гол. Управи ТОВМ і її філій. Про сам хід Загальних Зборів напишемо завтра.

Прем. Бартель уступає.

Вечером дня 3. квітня відбулося засідання ради міністрів під проводом мін. внутрішніх справ Складковського. Зачувати, що на засіданні цьому міністри, які солідаризуються з прем. Бартелем, подалися до димісії. Кола близькі до уряду заперечують цю чутку та кажуть, що останнє засідання ради міністрів не мало нічого спільного зі змінами в уряді.

Президент держави відвідав марш. Пілсудського в інспектораті армії при Уяздовських алеях і оба там конферували. Кажуть, що на онодішній конференції з президентом держави прем. Бартель виказував, що не вказане є, аби він оставав на становищі шефа уряду з огляду на теперішній уклад відносин в державі. Тепер після розмови марш. Пілсудського з през. Мосціцьким мають визначити людину, яка буде кермувати державою.

Премієр Бартель — президентом Банку Польського.

Після уступлення з уряду проф. Бартель займе становище президента Польського Банку, яке опорожнюється тому, що минула 5-літня каденція дотеперішнього през. Банку Карпінського.

Кандидати.

Як кандидатів на становище премієра згл. віцепремієра подають: Патека, Світальського, Складковського, Сосньковського, Славека, Морачевського. Попри цих подають назвища нових міністрів. Уступити має з теперішнього уряду 7 міністрів. Певне є, що в кабінеті остає: мін. Залеський, Складковський та Морачевський. Як мін. скарбу називають сен. Ґлівіца та Клярнера.

Підсекретаріят нац. меншостей?

Кружляє теж чутка, що при новім уряді утворять підсекретаріят для справ нац. меншостей. Був би він при президії ради міністрів. Державним підсекретарем був би іменований д-р Розмарін (Ж. Кл.).

—o—

Член більшовицької місії — обийником.

Дня 2. квітня їхав до Москви член більшовицької торг. місії в Берліні Апанацевич. Перед Барановичами висів Апанацевич із поїзду, щоби відвідати свояків у Колповичах, відки й сам походить. Тому, що Апанацевич є чужинцем і не має дозволу перебувати на польській території, поліція задержала його та відпровадила до поліційного постерунку в Барановичах. Тут він переночував. У середу, коли референт безпеченства Кухарковський розмовляв телефоном, Апанацевич несподівано вистрілив до нього з револьверу та зранив його тяжко в плечі. Опісля вистрілив двічи до поліцая Желязковського. Опісля Ап. звернув револьвер до себе та зранив себе легко в голову. Поліцай Желязковський помер. Кухарковського перевезли до шпиталя у Вильні. Апанацевич остає в шпиталі в Барановичах. До Баранович приїхав прокуратор окр. суду в Новогрудку, начальник виділу безпеченства й інші. В середу веч. виїхав із Варшави до Баранович більшовицький консуль Шахов.

—o—

Димісія австр. уряду.

Кабінет о. Зайпеля подався в середу до димісії. През. Мікляс димісію приняв і поручив уступаючому канцлерові та міністрам вести далі тимчасово урядування. На засіданні ради мін. канцлер Зайпель мотивував своє уступлення. Сказав, що не полагоджено кілька важних справ політичного і господарського значіння, напр. реформа льокаторського закона, реформа судівництва та взаємини із сусідними краями. В закордонній ділянці найкраще вести реальну політику та не вязатися односторонно в якімнебудь напрямі. Безнастанною агітацією нагромадили богато ненависти проти особи канцлера, але теж без умотивування проти його звання та проти церкви. Щоби відібрати арґументи цим, які кажуть, що його особа є перешкодою в річевій праці, канцлер рішився уступити, аби дати партіям нагоду працювати для держави в інший спосіб.

Після цеї заяви віцеканцлер Гартлеб поставив внесення, щоби уступили й усі міністри, бо причини, подані канцлером, торкаються цілого уряду.

Чутки про коаліцію між христ. і соц.-дем. партією вважають дуже правдоподібними. Новий кабінет продовжуватиме політику о. Зайпеля. Між наслідниками о. Зайпеля називають бувш. мін. Гайиля.

Ґен. Вайґан наслідником Фоша.

Льондонська преса повідомляє з Парижа, що наслідником пок. ґен. Фоша буде ґен. Вайґан, який займе становище голови міжсоюз. військ. комісії. Ґен. Вайґан буде іменований маршалком Франції.

—o—

Польсько-італ. зближення.

Ґранді приїде до Польщі.

„Еко де Парі" повідомляє, що малярського премієра, який тепер є в Італії, приняв Мусоліні. Цейже часопис звертає увагу, що італ. держ. підсекретар Ґранді приїде до Будапешту й Варшави. Переіменування польського посольства в Римі на амбасаду — пише „Еко де Парі" — є започаткуванням нової ери в польсько-італ. взаєминах, що дуже цікавить Францію.

—o—

Віна в Мексику.

Бюро Райтера повідомляє, що мексиканські повстанці евакували Джіменез у стейті Чічуачуа. Союзні летунські війська старалися відтяти відворот повстанцям, обкидали їх бомбами. Ґен. Карільо, командант відтинку союзних військ, повідомляє, що війська ці в зах. стейтах заняли Ля Круз.

—o—

Над чим радили Мусоліні та Чемберлєн.

Анґлійські часописи повідомляють, що конференція Мусолінія з Чемберленом мала за мету вияснити деякі непорозуміння, які повстали в звязи з анґл.-французьк. фльотовим договором. Римський кореспондент „Дейлі Тел." каже, що на конференції обговорювали теж актуальну тепер справу репарацій. Мусоліні сказав, що на випадок обниження німецьких репараційних сплат супроти Італії мусить теж бути відповідно обнижена сума італ. воєнних довгів супроти коаліційних держав.

Комунікат Секретаріяту УНДО.

Польські і деякі т. зв. українські, ворожі нам партії, використовували нераз відомі виступи, а останньо в дні 19. III. ц. р. о. Володимира Громницького, гр.-кат. пароха в Тернополі у боротьбі проти нашої партії, зачисляючи о. Громницького членом Українського Національно-Демократичного Обєднання. Подаємо отсим до прилюдного відома, що о. В. Громницький **ніколи не був і не є членом** нашої партії.

Львів, дня 31-го березня 1929 р.

Головний Секретаріят УНДО.

НОВИНКИ

— **Відчит ред. О. Ревюка з Ню Йорку**, заповіджений на 2-го ц. м., на жаль, не міг відбутись з причини формальної заборони поліції. Дотичний відділ поліції, що дає дозвіл на відчити, заявив представникові „Т-ва письменників і журналістів ім. І. Франка", якого візвав до себе дня 2-го ц. м. вранці, що дозволити на відчит не може тому, що ред. О. Ревюк не мельдований і що до повідомлення про відчит повинен бути долучений текст або бодай точний зміст цього відчиту. Напротязі ранку не було змоги порозумітись з прелегентом, який вийшов з хати на місто. Він сам довідався про заборону відчиту аж безпосередно перед входом на салю, перед якою зібралася велика авдиторія. Найбільшою несподіванкою для організаторів відчиту була мельдункова карта, яку ред. О. Ревюк показав на доказ, що є зовсім правильно заявлений у поліції і мешкає у свого брата. Ред. О. Ревюк виїхав на кілька днів на провінцію і після повороту має намір дати заповіджений відчит.

— **Темна львівська хроніка.** На вул. Ґрунвальдській арештували акушерку М. Яворську обвинувачену у вбивстві коминяра Лукашевського, якого вчора найшли в його кімнаті з простріленою головою. Яворська жила з Лукашевським, який харчувався в неї. Рідня покійного заявляє, що він мав гроші, яких при ньому не найшли. Не є виключене і самогубство. — Вісім місяців вязниці дістала перекупка М. Секула за те, що в приступі заздрости облила сірчаним квасом фільмового аґента В. Підгаєцького, який мешкав у неї і харчувався. Секула приняла Підгаєцького до себе і годувала його за 1 зол. денно в надії, що він з нею ожениться. Коли-ж таке дешеве утримання видалось йому надто дорогим і він від неї втік, вона рішила помститись на ньому. На суді зізнала вона, що він звів її, обіцюючи з нею оженитись.

— Азійський торг в Янові. При нагоді звичайного процесу за довг 193 зол., які винен був селянин з Янова Й. Голодай свому сусідові А. Родакові, в одній салі окружного цивільного суду у Львові присутні довідались про цікавий торг: Коли Голодай заявив Родакові, що не в силі віддати йому позичених грошей, цей запропонував йому, щоби Голодай покрив цю претенсію своєю молодою жінкою, якщо хоче йому її відступити. Голодай згодився і оба підписали собі взаємні заяви: один зрікається грошей, другий жінки на користь другого. Але тому, що при цій умові не було самої Голодаєвої, Родак прийшовши з коршми після такого „контракту" до неї, щоби її забрати до себе, дістав лише лопатою по голові. Розжалоблений мусів він таки подати свого сусіда в суд, де вся ця азійська умова вийшла наверх.

— Свята і катастрофи. У Відні підчас двох днів Великодня було 20 спроб самогубства, з цього 3 смертельні жертви. Як відомо, алькоголь підбадьорує кандидатів на самогубство до рішаючих порахунків із життям. В Парижі, де люди не звикли впиватися до нестями, а підчас свят проявляють більше товариської енерґії було зате 23 катастроф наслідком надто швидкої їзди автом.

— Небуденна екзекуція. Цими днями у Львові трапилася цікава й небуденна історія. Один югославянський адвокат Новочан приїхав до Львова, маючи екзекуційний присуд югославянського суду на одного львівського купця. У Львові судця потвердив йому цей присуд і Новочан, узявши з собою судового возного взявся до переведення екзекуції. Львівський купець кілька день тому оженився й був зайнятий урядженням свого мешкання. Новочан викликав його до каварні телефоном, удаючи з себе представника чехословацької фірми, й просив узяти з собою гроші на чеки для переведення обрахунку. Коли купець прийшов до каварні, Новочан з судовим возним кинулися на нього переводити кишенкову ревізію. Купець втік до туалети, але там його спіймали й возний відібрав від нього 800 долярів. Та цього мало. Коли купець побіг до свого адвоката, Новочан пішов до жінки купця й жадав від неї решти довгу, загрожуючи, що інакше посадить її чоловіка до вязниці. На другий день судця скасував видане ним потвердження екзекуційного присуду, від возного відібрали 800 долярів і звернули купцеві, який мав довести документами, що екзекуційний присуд проти нього неважний, бо він свій довг уже сплатив. У тій загадковій історії замішаний також один місцевий адвокат.

— Національний Музей у Львові мав у місяці березні 123 (251 предметів) приросту шляхом дарів і закупна — до загального числа 27.327, головно з історії мистецтва та життя УСС-ів у бувшій австрійській армії. Жертводавцями були пп.: Драган М., ред. Ревюк Ом. з Америки, о. Рудович, Сивенький Л., о. Туркевич І. та радн. Чачковський Л. Усім їм складає Управа Музею щиру подяку.

— Смерть в парляменті. Сер Льомер Ґвін, ґубернатор провінції Квебек у Канаді несподівано вмер у будинку квебекського парляменту. Вранці він мав легкий удар серця і лікарі поклали його до ліжка. Та в 5. год. пополудні він в товаристві двох секретарів таки поїхав до парляменту, щоб особисто оголосити декрет про його розпущення. Одначе по дорозі до трибуни він дістав другий удар серця. Коли він очуняв, попросив, щоби принесли перо підписати декрет про розпущення. Та поки принесли перо, наступив третій удар і він умер на руках жінки та міністрів. Сесію парляменту продовжено аж до вибору нового ґубернатора.

— У царстві „касина" невдоволені. У найсупокійнішій державі на світі, Монако, де ніхто не платить податків, не знає військової служби, страйків, сіґовиць і ніодного з 14 пунктів Вільсона — піддані починають бунтуватись. Вони не вдоволені своїм володарем чи пак правлінням „спеціяльної дорадчої комісії". Хотять іншої адміністрації. Цими днями, в неділю, зорґанізували вони демонстраційний похід під замок князя Люї і вислали до нього делеґатів. Князь вислухавши їх, відповів, що спеціяльна дорадча комісія буде скасована і що будуть оповіщені нові вибори на 1-го червня. Але вже через ніч він змінив свою думку, імовірно під впливом цієї комісії і видрукував проклямації з погрозами, що „законна влада має досить сили, щоби зберігти лад у краю (себ-то в місті!) і не допустити до нових демонстрацій". На це бувша міська рада відповіла такою резолюцією: „Князь приняв у неділю делеґатів населення. Він дав слово чести, що розпише вибори на 1-го червня. Можна висловити жаль, що слово дане в таких вимкових обставинах, так хутко забулося. Тільки обітниця нових виборів успокоїла неділью юрбу. Нове рішення князя може розбудити фермент і нові демонстрації, яких ми хотіли би оминути". Монако має в своїй історії неодну кріваву революцію. Хоча цим разом пахне що найвище заворушеннями, нема сумніву, що й цих досить, щоби чужинці перестали грати в рулетку, яка є джерелом доходу цього маленького містечка себто держави.

— Скільки є кін у Польщі. Стастика з дня 1. березня стверджує, що в Польщі є 19 кінових робітень: 14 у Варшаві, 2 в Познані, 1 в Кракові, 1 в Торуні і 1 в Катовицях. Бюр, що винаймають фільми є 93. Кін по воєвідствам є: у лодзькім 86, у познанськім 79, львівськім 74, у келецькім 61, шлеськім 78, люблинськім 51, краківськім 48, волинськім 36, білостоцькім 46, новоґродськім 25, поморськім 53, станиславівськім 29, тернопільськім 25, виленськім 20, поліськім 16. Разом усіх кін є 827.

— Київські історики, як інформує „Пролетарська Правда", підготовляють такі нові праці: акад. М. Грушевський продовжує „Історію України", з якої незабаром вийде 1-ша частина IX-го тому; проф. Гермайзе пише про соціяльно-економічні відносини на Наддніпрянщині в XVIII. в. а проф. Щербина працює над „Історією Київа", складаючи одночасно провідник по Київі.

— Всесвітній зїзд жидівських жінок. В червні п. р. відбудеться в Гамбурзі всесвітній зїзд жидівських жінок. Підготовчі роботи веде союз жидівських жінок у Німеччині. У зїзді візьмуть участь представниці жидівських жіночих організацій з 20 держав. Крім справ жіночих та педаґоґічних на зїзді буде обговорена ще справа Ліґи Націй та „Жидівської аґенції".

— Сліпа Теміда. У 1922 р. суд у Брюсселі засудив бельгійського старшину Леона Ван дер Вувера на досмертну каторгу за вбивство власника корабля Штайнмана, до якого жінки він залицявся. Штайнмана найшли вбитого в „Фенікс" парку. Проти Ван дер Вувера був один доказ вини: при трупі найшли револьвер, що був власністю офіцира. Дарма, що він на суді доказував свою невинність, йому не вірили. Цією справою зацікавився один журналіст і ствердив такий важний факт: револьвер Ван дер Вувера вкрав один душегубець, що втік до Америки. Прокуратура знає вже його прізвище. Ці ревеляції сильно схвилювали все бельгійське громадянство, яке домагається ревізії процесу.

— Японія без ґейш. Японське міністерство внутрішніх справ видало наказ зачинити всі „чайні". Ці чайні, в яких обслугували прославлені ґейші, були місцями сходин для пар і ширили деморалізацію. Царство мікада, що европеїзується швидкою ходою, хоче всілякою ціною викорінити пережитки середньовічної торгівлі живим товаром. Уряд заявив, що не буде давати концесій на нові чайні. Тимсамим ґейші будуть приневолені поволі шукати собі іншого заробітку.

— Наймолодша посолка. Коли спікер (голова) анґлійського парляменту проголосив традиційну фразу: „Нові члени, що мають намір занятти свої місця, нехай ласкаво підійдуть до стола", тоді з трьома мущинами підійшла до нього молода 24-літня дівчина Дженні Лі. Ніхто не міг почути ні слова із тих відповідей, які вона давала спікерові, так вона була збентежена в своїй новій ролі. Її збентеження росло ще й тому, що в той-же мент із задніх зверей увійшов на салю Льойд Джордж, а з протилежного боку Болдуін і Мекдональд. Назустріч новій товаришці підійшло пять посолок: Леді Астор, майже вся закрита великою китицею фіялок, леді Івеґ, місс Елен Вількінсон, місс Льоренс і міссіс Дальтон. Місс Лі була в цинамоновій сукні і дарма, що представниця робітництва, мала шовкові панчохи. З модерною підстрижкою, з волоссям розділеним по мужеськи. Місс Лі подала поважно руку спікерові і відступаючи на своє місце станула на ногу міністрові внутрішніх справ.

— Паніка на Уол-стріт. Цими днями славетна світова біржа в Ню Йорку на Уол-стріт перейшла страшну паніку. Наслідком грошевого голоду та збільшення дисконтового відсотку спекулянти почали продавати на біржі всякі папери. Ціни курсів почали падати й коло третьої години, коли біржа закривається, 8,246.700 акцій перейшли з рук до рук, а ціни на них падали все далі, так, що бюлетень курсів вийшов з опізненням на 75 хвилин. Упадок курсів зруйнував одним махом сотні тисяч людей. Підчас цієї страшної біржевої бурі відбулося шість нарад банкирів. Вони рішили почати скуповування паперів, щоб спинити катастрофу. Та на другий день біржеві маклери розіслали своїм клієнтам тисячі домагань, щоб вони виплатили готівку для забезпечення паперів. Кінець цієї історії звичайний — дрібні власники паперів та дрібні спекулянти зруйновані. Зате великі капіталісти одним махом стали власниками велитенських богацтв, бо через якийсь час ціни паперів, які вони придбали тепер за безцін, знову прийдуть до нормального стану.

— Д-р мед. Анна Тарасевич-Ортинська нострифікувала свій празький диплом у львівському університеті та промувалася дня 23. березня ц. р. на доктора всіх лікарських наук. 1745

Дописи.

КАМІНКА СТРУМИЛОВА. (Боротьба за українську школу в Острові). Боротьба за школу в Острові ведеться від хвилі, коли увійшов у життя закон Грабського. Вже тоді на основі пофальшованих деклярацій за польською мовою навчання в числі нібито 44 введено у нас утраквізм, але такий, що забороняв дітям навіть молитися в рідній мові. Ми внесли рекурс і доказали, що не 44 деклярації могло бути за польською мовою, а лише 4. На тій підставі міністерство рішенням з дня 14. XI. 1927 р. N I. 18.135/27 привернуло назад викладову українську мову в школі. Рішення це оголошено громаді 28. II. 1928 р. з тим, що воно входить в життя з початком шкільного року, тобто у вересні 1928. IX. що дійсно сталось. Аж нараз шкільний інспектор повідомляє нас, що Кураторія рішила дня 31. I. 1928 р. 2477, що знов змінює українську мову навчання в школі в Острові на „wykład dwujęzyczny" і то „natychmiast", бо вплинули 23 деклярації з домаганням польської мови навчання. Тимчасом справа мається так: На рік 1928/9 родичі дітей у шкільнім віці не могли вносити ніяких деклярацій, бо декрет Міністерства в цій справі оголошено 28. II. 1928 р. отже по термінні вношення деклярацій. Правда, другій стороні, себто всім, що домагалися польської мови навчання, термін трівав до квітня, але все таки внесені 23 деклярації за польською мовою навчання є частинно сфінґовані, а частинно вимушені і тимсамим неважні. Докази: Збиранням підписів на тих деклярацiях займався завішений за зловживання бувший „kierownik" громади, який в кількох випадках підписи вимушував погрозами, нпр. а) у Теофіля Майби грозив, що на випадок відмовлення підпису він стратить ренту інваліда; б) у Гринька Рекети, Андрія Майби, Романа Климчака підступно вимантив підписи. Внаслідок того згадані громадяни явилися в громадськім уряді і протоколярно заявили та власноручним підписом ствердили, що бувший „kierownik gminy" B. W. видурив у них підписи. Ті підписи вони відкликали письменно, про що повідомили шк. інспектора. Громадська рада рівнож ухвалою ч. 128. з дня 20. IV. 1928 р. запротестувала проти цих зловживань і віднеслася до шкільного інспектора в Камінці, домагаючись переведення провірки щодо автентичности підписів на деклярацiях. Одначе інспектор цієї провірки не зробив. А зате тепер, коли довідався, що громадяни внесли спротив до Міністерства, радив війтові вплинути на людей, щоб усе те відкликали, бо в противнім разі він заведе у школі мову навчання польську... Подаємо це до відома всім, кому слід і просимо взяти нас в оборону. — Острів, 15. III. 1929. (Кількадесять підписів).

ДРОГОБИЧ. (Розвязання пожарно-рух. т-ва „Сокіл" у Сторонні). Наступ на сокільську орґанізацію треває дальше. Дня 16. березня ц. р. розвязано т-во „Сокіл" у Сторонні. Закидується йому, що не мало пожарних приладів, не відбувало пожарних вправ і не брало участи в гашенні пожежі дня 15. вересня 1928 р. Закиди ці зовсім несправедливі. Бо згадане т-во мало двоголову сикавку, відбувало правильно пожарні вправи під проводом інструктора, що покінчив пожарничий курс у Львові. Стверджує це й письмо громадського уряду, долучене до відклику, а також і записки старшини, яка має всі вправи занотовані. Саме через ці вправи місцева поліція переслідувала як т-во, так і поодиноких членів. Сконфісковано м. ін. сокільські шапки і відзнаки, відібрано навіть посвідку укінчення курсу від інструктора пожарництва! Поліція водила до себе поодиноких членів т-ва та старалась усіми способами відмовити їх від праці в „Соколі". Про пожежу довідались усі щойно тепер з письма староства, бо — як стверджують свідки — дня 15. вересня ніякої пожежі не було. Проти цього рішення Воєвідства, внесено відклик до Міністерства. Б.

БУРШТИН. (Факти і спостереження). До недавна в нашім судовім повіті було кілька кооператив, що мали досі трафіки. В половині березня відібрано їх. І так відібрано трафіки в селах: Боршів, Григорів, Серики Середні і Посвир (одиноку трафіку в селі). В окрузі є дві „русскі" крамнички і тим надано трафіки, а в однім селі відібрано кооперативі, а надано „русским". Народ у відповідь на ті зміни вдержується масово від курення. — Є в нашім місточку два лікарі жиди, яким незле живеться. Один з них переноситься до іншого міста. Добре булоб, якби на це місце прийшов лікар українець, який мав би запевнену клієнтелю.

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ:

Д-ра С. Дрималика: **Плекання Дітини.** *Д-ра І. Свєнціцкого*: **Душа Дітини.** Львів 1929. Стор. 97., ф. 8°.

Evhen Onatsky: Intorno Alla Morte (Gredenze, usi e costumi del popolo Ucraino). Dalla Nuova Antologia. 16 Marzo 1929 Roma. Casa Editrice D' Arte Bestetti e Tunninelli Millano-Roma. Стор. 20, ф. велика 8°.

Записки чина св. Василія Великого. Том III. Вип. 1—2. Жовква 1928. Зміст: І. Статті: Християнство на Україні за часів князя Ярополка І (969-679) (В. Заїкин). Рукописи бібліотеки монастиря св. Онуфрія ЧСВВ. у Львові (д-р П. Гординський). Бібліотека львівських Василіян (о. И. Скрутень, ЧСВВ.). II. Матеріяли. Причинки до життя і справи п. Мокрини Мечиславської, ЧСВВ. (свящ. Е. Майковський). Дневник протоігумена Ґ. Паліпа, ЧСВВ. (о. Гл. Кинах, ЧСВВ.). Катальоґ Прокураторського Архіву в Римі (К. Королевський). „Синопсись" плісесько-підгорецького монастиря (И. Скрутень, ЧСВВ.). Матеріяли до катальоґування василіянських монастирів у Галичині (М. Голубець). III. Miscellanea. Боярин чи ігумен? (С. Томашівський). До історії Перемишля і його епископської катедри (С. Томашівський). Преп. Стефан, еп. Володимирський і Галицький та його відношення до зєдинення Руської Правосл. Церкви з Римсько-катол. в останній чверті XI. в. (В. Заїкин). До історії Коліївщини (М. Каровець, ЧСВВ.). Камінь св. Иосафата (о. В. Толочко). З минулого Жировицької Семинарії (В. Харкевич). З історії католицької ідеї в Східній Україні в середині XIX в. (В. Заїкин). „Царські ворота" з соломи (XVIII. ст.) (И. Скрутень, ЧСВВ.). До історії почаївської друкарні (І. Крипякевич). Крехівський сволок XVII. в. (о. Д. Ткачук, ЧСВВ.). До історії Василіян, студіюючих в Брунсбергені (д-р Ю. Лір). IV. Бібліографія. Оглад надісланих книг. Corrigenda.

ЖУРНАЛИ:

Світ, ілюстрований журнал. Львів, березень 1929. Ч. 3. Р. V. Зміст: І. Камінський: Театральна мізерія. П. Карманський: Так, я любив тебе Галичино! М. Гнатишак: Гатор Чечузіре. М. Павленко: Музей України, Леонід: Поезії. М. Рудницький: З поезій прозою. В. Дмитренко: Українська парляментарна репрезентація в Румунії. И. Скружний: Пригода в кіні. І. Атаманюк: Фраґменти. Проф. Габерлянд: Гіпнотизування тварин. В. Р. Дві книжки. Залізниця через Сагару. В. Райф: Московське мистецтво в Берліні. Вік Ніяґари. Е. Кирилюк: С. Васильченко. Обува в старину. В кратері Везувія. І. Яремський: Мусієнкова відплата. Червоні списи. О. Вишня: Не апарат, а язва. Ю. Сльозкін: Батько Викрута (фейлетон). Загадки. Листування редакції. Веселий кутик.

Проти Хвиль. Ч. 3. Р. II. Львів, березень 1929. Зміст: А. Грім: З циклю: „Субєктивне". Молився я. І. Терновий: На роботі. Арк. Животко: З молодих пісень. Б. Ніжанковський: На сцені. В. Петрів: Нарис. Арк. Животко: Відгуки кольоніяльної політики в культурно-просвітному житті на В. Україні. І. Шкільна справа. А. Красовський: На ідеольоґічні теми. II. Дещо про націоналізм і інтернаціоналізм. С. Гольдельман: Економічні елементи в національних взаємовідносинах. С. Правда про Совітську Росію. Хроніка. Замітки.

Більшовик України, політико-економічний журнал ЦК. КП(б)У. Харків, лютий 1929. № 28. Р. IV. Державне Видавництво України. Зміст: Передова: — До десятиріччя Комуністичного Інтернаціоналу. До Всеукраїнської партконференції. Гр. Винокур — Головні питання реконструктивного періоду і соціялістичної раціоналізації. Я. Ряппо — Раціоналізація виробництва й зменшення собівартости в промисловості України. О. Шліхтер — Весняна засівна кампанія 1929 р. та завдання партії. Н. Ленцнер — Основні етапи в історії Комінтерну. Ю. Братківський — Перед новими боями. Гнат Бриль — До ліквідації зради в КПЗУ. П. Алісов — Національне питання в Румунії. Л. Цукерман — Афґаністан в боротьбі за незалежність. Критика й бібліографія. Д. Коваль — П. Пожарський — Соціяльний склад української кооперації. А. Торін — Е. Б. Пашуканис и П. П. Разумовский — Новейшие откровения К. Каутского. К. Берновський А. К. Стальгевич — Пути развития советской правой мысли. Стор. 133, фор. вел. 8°.

Нова Хата, журнал для плекання домашної культури. Львів, квітень 1929. Ч. 5. Р. V. Зміст: О. Заклинська: Марійка Підгірянка. Уляна Кравченко: Люблю. А. Свєнціцка: Про порцеляну Cognat. Киричинський: Постаті Римлянок. Ріжні вісти. М. Фуртак: Перші питання дитини. Моди. Ручні роботи. Таблиця кроїв. О. Ш.: Пересаджування цвітів. З. Мірна: Технізування домашнього господарства. Д-р С. Парфанович: Гіґієна жінки. Лікарські поради. Приписи. Н. Ґарін (Михайловський): Дітоці літа Тьоми.

Сокільські Вісти. Львів, березень 1929 р. Ч. 3. Р. II.

Жіноча Доля, двотижневик для українського жіноцтва. Коломия, 1. квітня 1929 р. Ч. 7. Р. V.

Pracownik Drzewny, organ związku zawodowego urzędników przemysłu drzewnego Rzeczypospolitej Polskiej Lwów, marzec 1929. Nr. 2. R. II.

☦ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Володимир Северин Величко, управитель школи в Сільці, помер дня 24. березня в Станиславові, в 42-ім році життя, на заказження крови внаслідок скалічення руки при домашній праці. Полишив він дружину і четверо малих незабезпечених дітей. — Через 18 літ трудився Покійний на педаґоґічній ниві, вихо уючи сільську молодь у Луці біля Зел. Устя, Переволоці, Бобулинцях, Викторові та Сільци. Був це зразковий учитель, добрий педаґоґ, великий приятель молоді і трудящий чесний Громадянин. Хоча в Сільці був ледви два роки, а вже здобув собі любов молоді і пошану старших. Його заходами перетворено двоклясову школу на 4-клясову, заснував він і сам вів курси для неграмотних старших, та ніколи не відмовляв своєї помочи і поради в щоденних злиднях усім Сільчанам. — Мірилом признання для Його праці був похорон, що відбувся в Станиславові дня 26. м. м. Не вважаючи на несприятливу погоду і віддалення від села, біля 200 селян та селянок, та 50 шкільної молоді з 4 вінками прибули з Сільця, щоби попрощати свого улюбленого учителя і Громадянина. На своїх раменах несли домовину з дому до гробу і в простих але щирих словах зі сльозами в очах прощали Його, віддаючи поклін Його праці для їхнього добра. — В. Й. П.!

ОГОЛОШЕННЯ

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10